

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

گروه معدن و صنایع معدنی

آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه از منظر بخش معدن

فهرست مطالب

ظرفیت‌های معدنی ایران	۱
وضع موجود بخش معدن کشور	۲
چالش‌های پیش روی بخش معدن کشور	۳
عملکرد احکام مرتبط با معدن در برنامه‌های توسعه	۴
پیشنهادهای قابل طرح در برنامه هفتم	۵

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

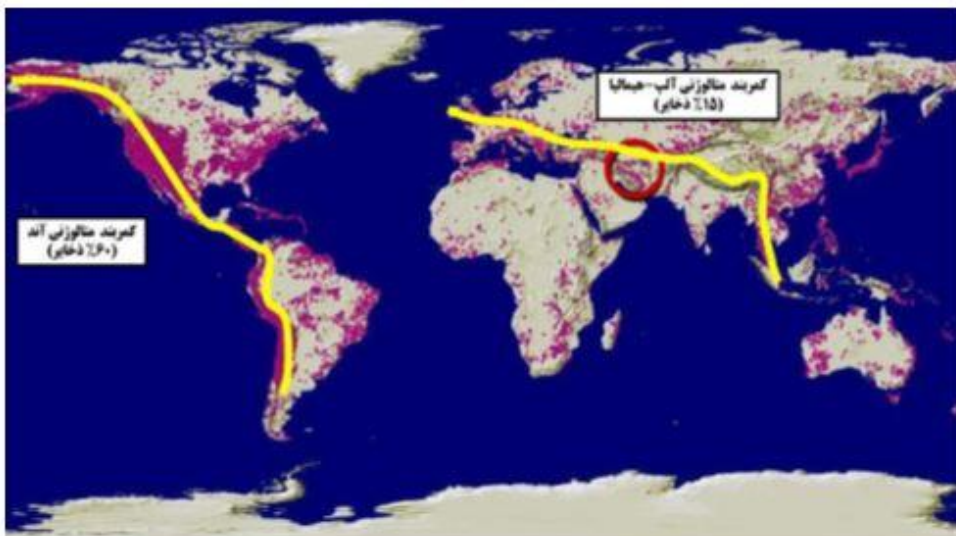
۱- ظرفیت‌های معدنی ایران

ظرفیت‌های معدنی ایران

قرار گرفتن روی کمربند فلززایی آلپ- هیمالیا

منبع: سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور.

✓ دارا بودن **۱/۳ درصد تولیدات معدنی جهان** و **۸/۸ درصد ذخایر**

منابع طبیعی و معدنی با در نظر گرفتن ۱ درصد از جمعیت جهان

✓ وجود **بیش از ۱۰ معدن فعال در رتبه جهانی در ایران** (معدن سنگ

آهن سنگان، چادرملو، چغارت، گل گهر و هرمز، ذخایر بزرگ

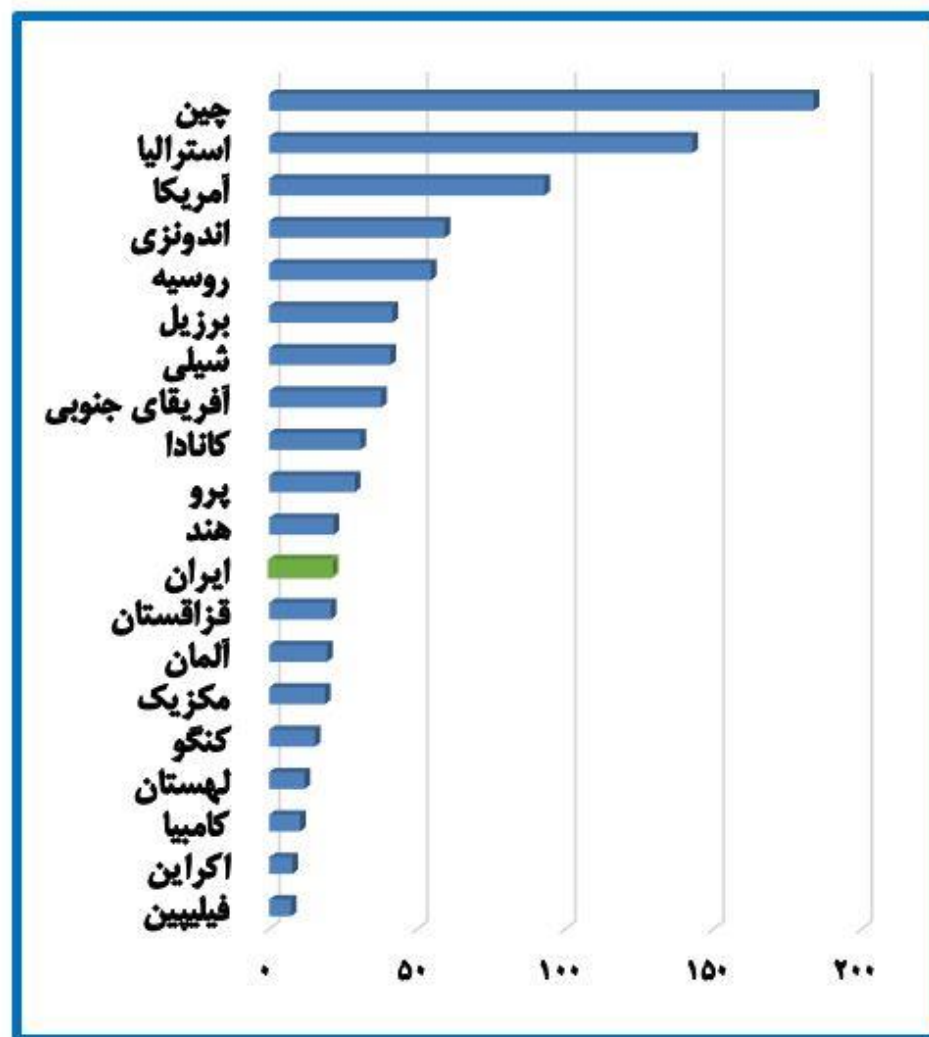
مس سرچشمه و سونگون ۵ معدن سنگ آهنی در کلاس جهانی و

ذخایر سرب و روی مهدی آباد و انگوران، ذخایر طلای زرشوران

و ساری‌گونی)

کشورهای پیش‌تاز از لحاظ ارزش تولید مواد معدنی

در سال ۲۰۱۹ - میلیارد دلار

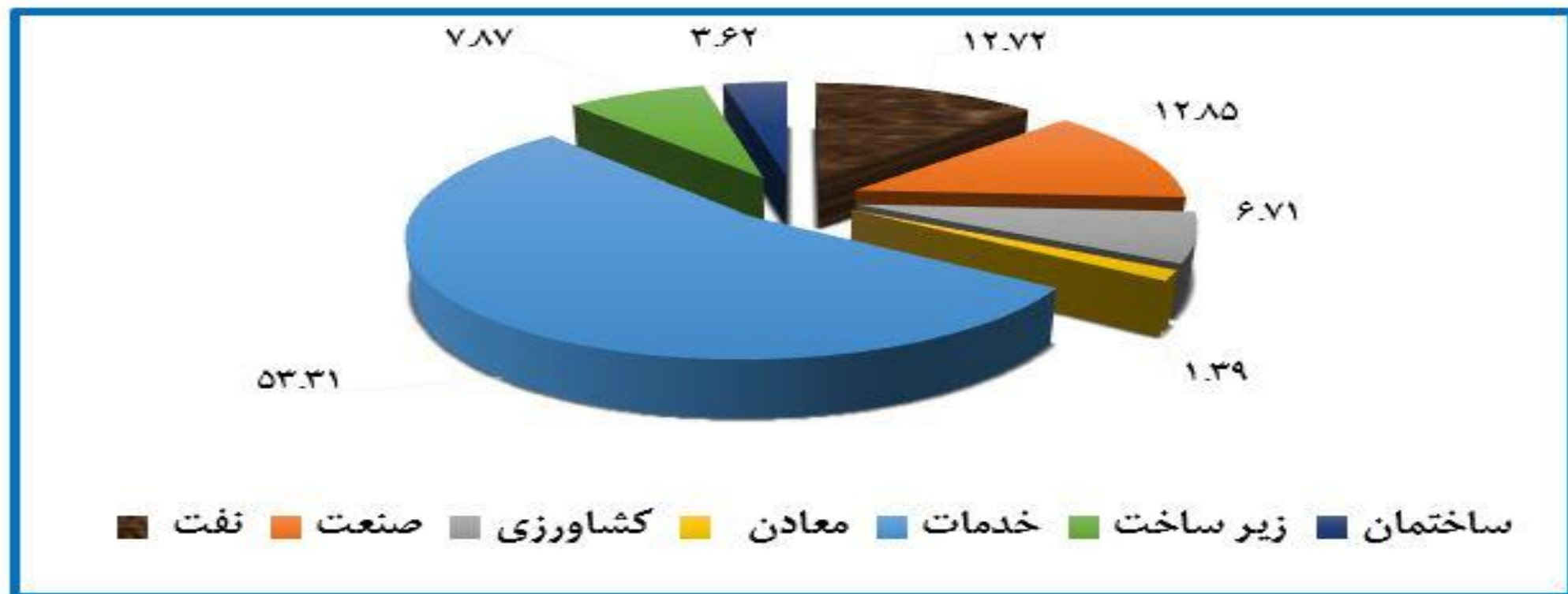
موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

۲- وضع موجود بخش معدن کشور

سهم بخش‌های مختلف از تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۰ - درصد

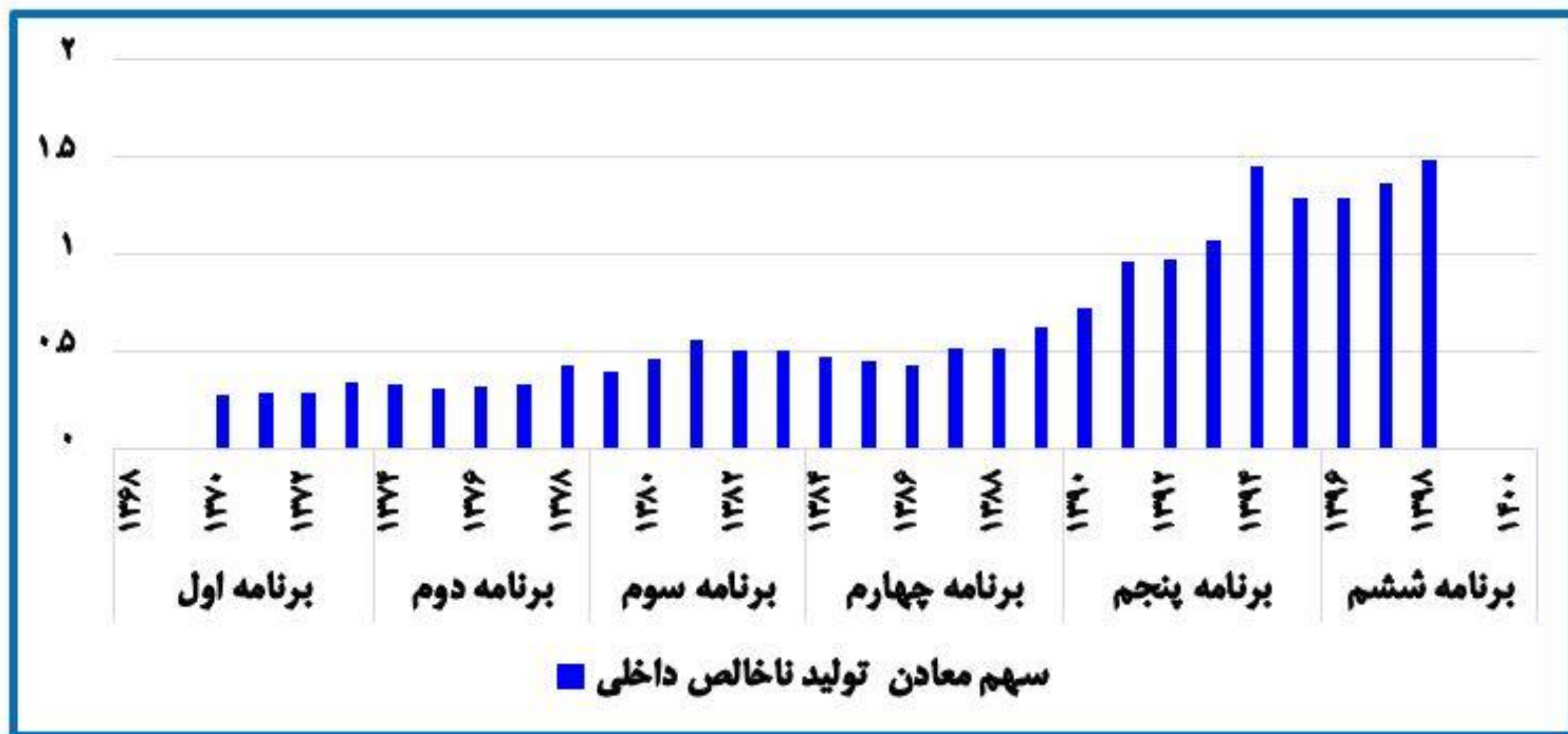

منبع: مرکز آمار ایران

- بر اساس جدول داده-ستانده ۱۳۹۵ ضریب پیوند پسین معدن ۱/۴۳ و بخش نفت ۱/۰۹ بوده که به معنای تحرک‌زایی بالاتر معدن نسبت به نفت است.

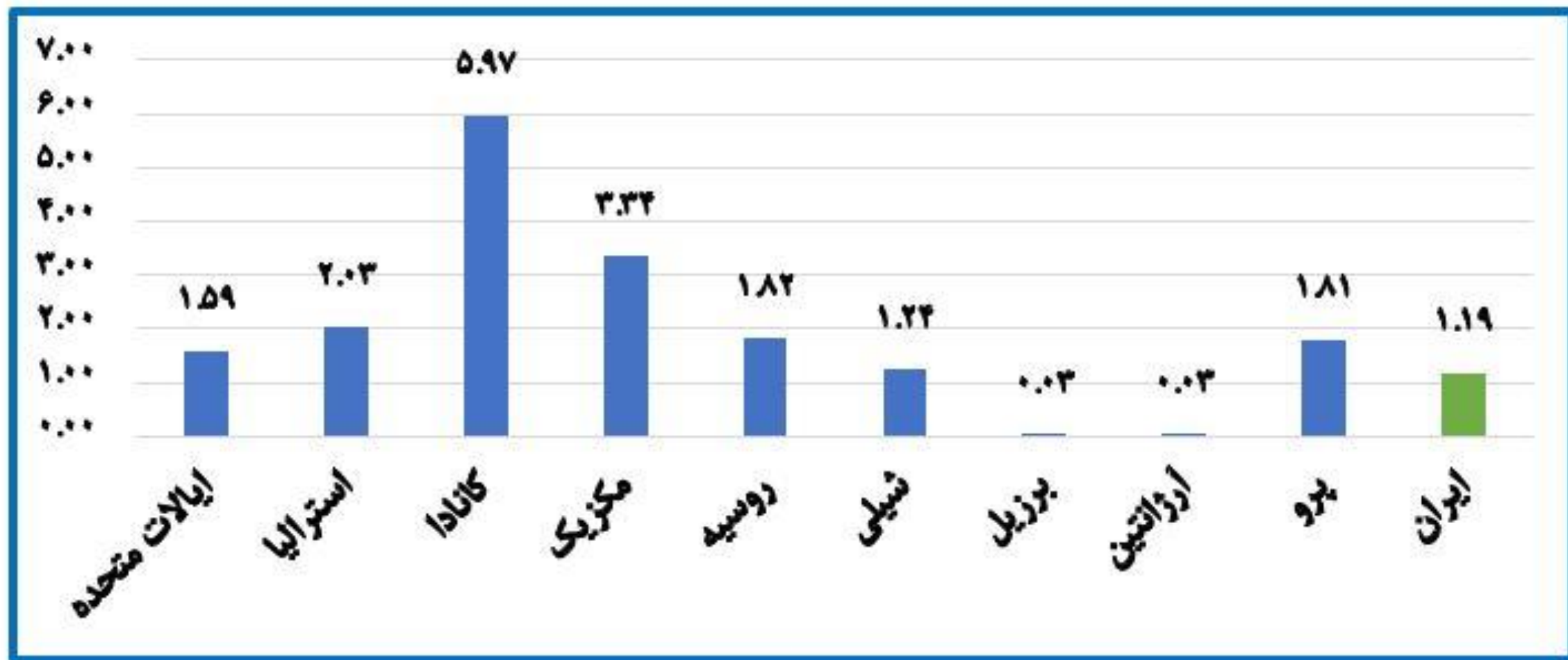
سهم بخش معدن از تولید ناخالص داخلی ایران- درصد

منبع: مرکز آمار ایران.

سهم معادن از تولید ناخالص داخلی در کشورهای معدنی منتخب در سال ۲۰۲۱ - درصد

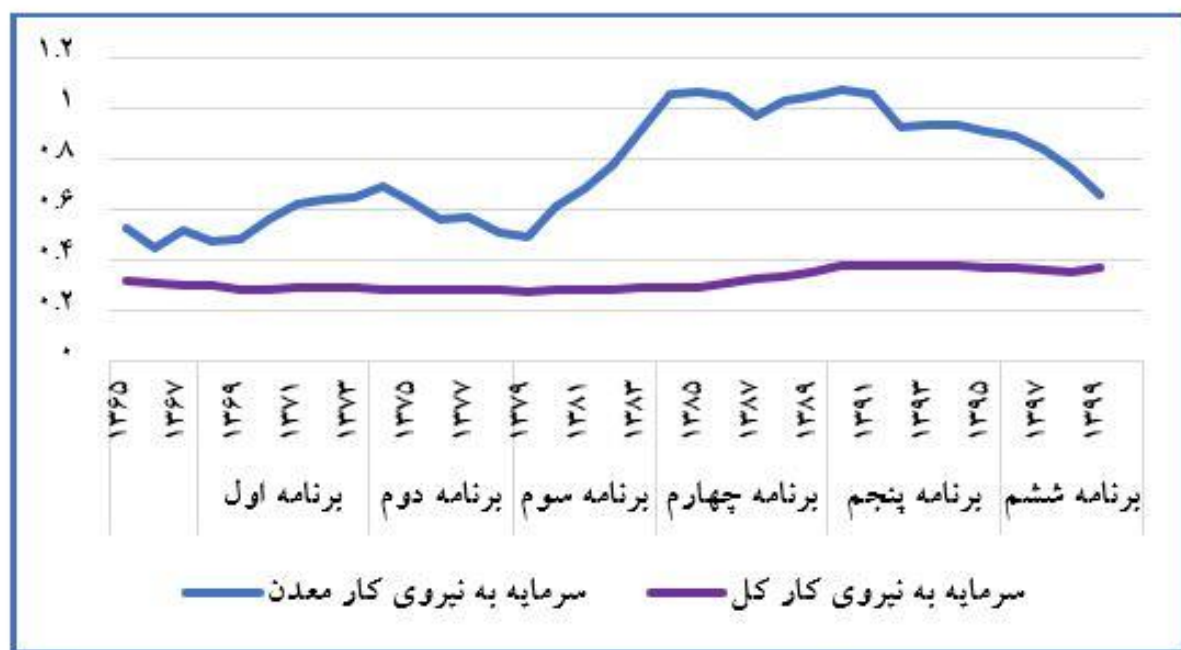
بخش معدن کشور در آینه آمار و اطلاعات

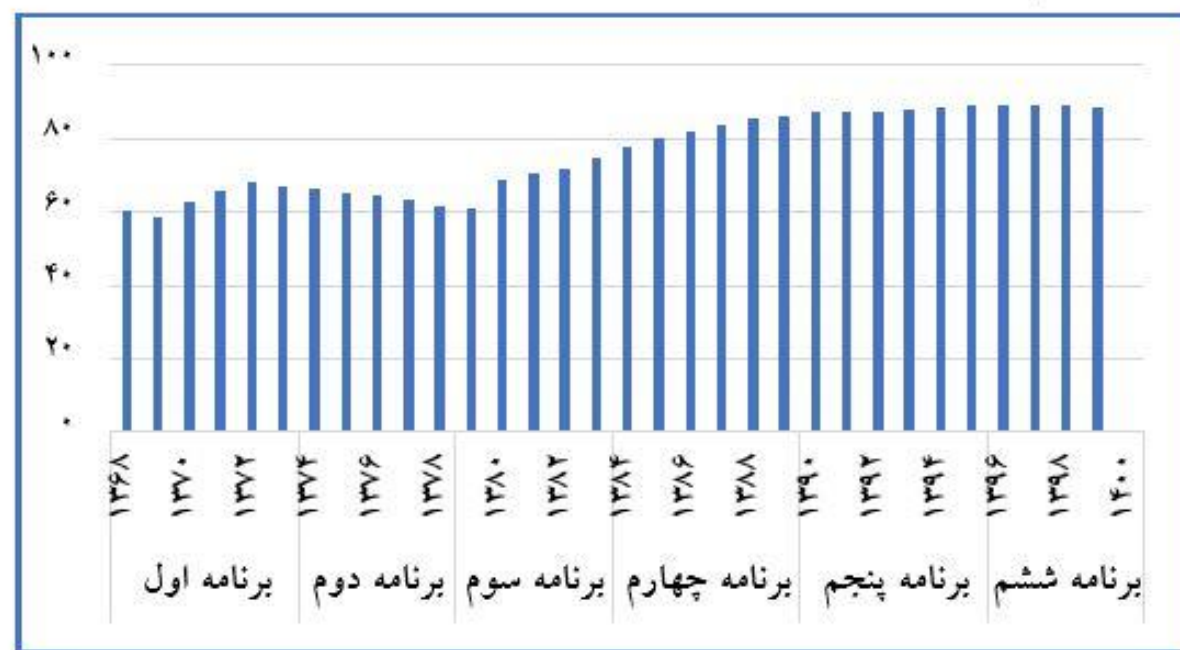
سرمایه‌برتر بودن بخش معدن نسبت به سایر فعالیت‌ها

نسبت سرمایه به نیروی کار بخش معدن و کل اقتصاد

منبع: بانک مرکزی، مرکز آمار ایران.

سهم ماشین‌آلات از موجودی سرمایه بخش معدن - درصد

منبع: بانک مرکزی.

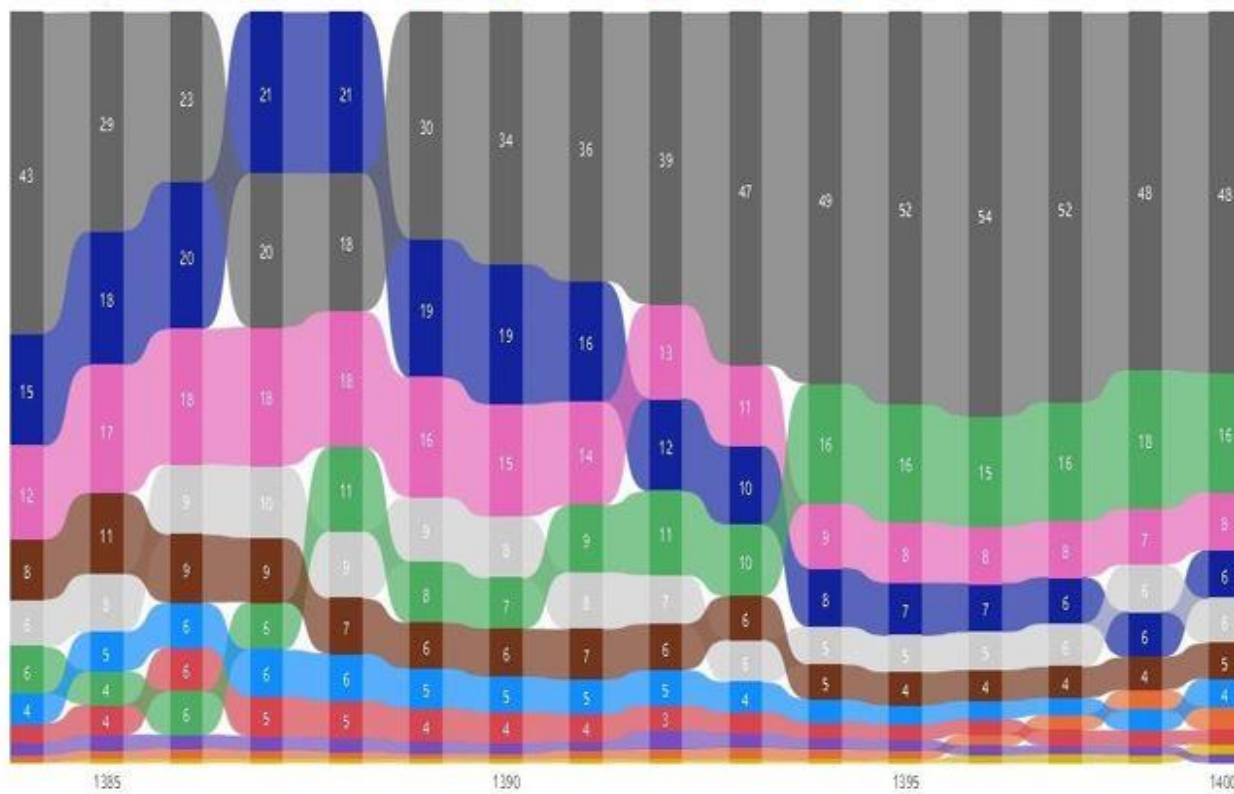
سرمایه در بخش معدن به‌طور عمده ماشین‌آلات است.

بخش معدن ۳ درصد از موجودی سرمایه ماشین‌آلات را دارا است.

تغییرات سهم مواد معدنی از سرمایه‌گذاری تجمیعی در معادن

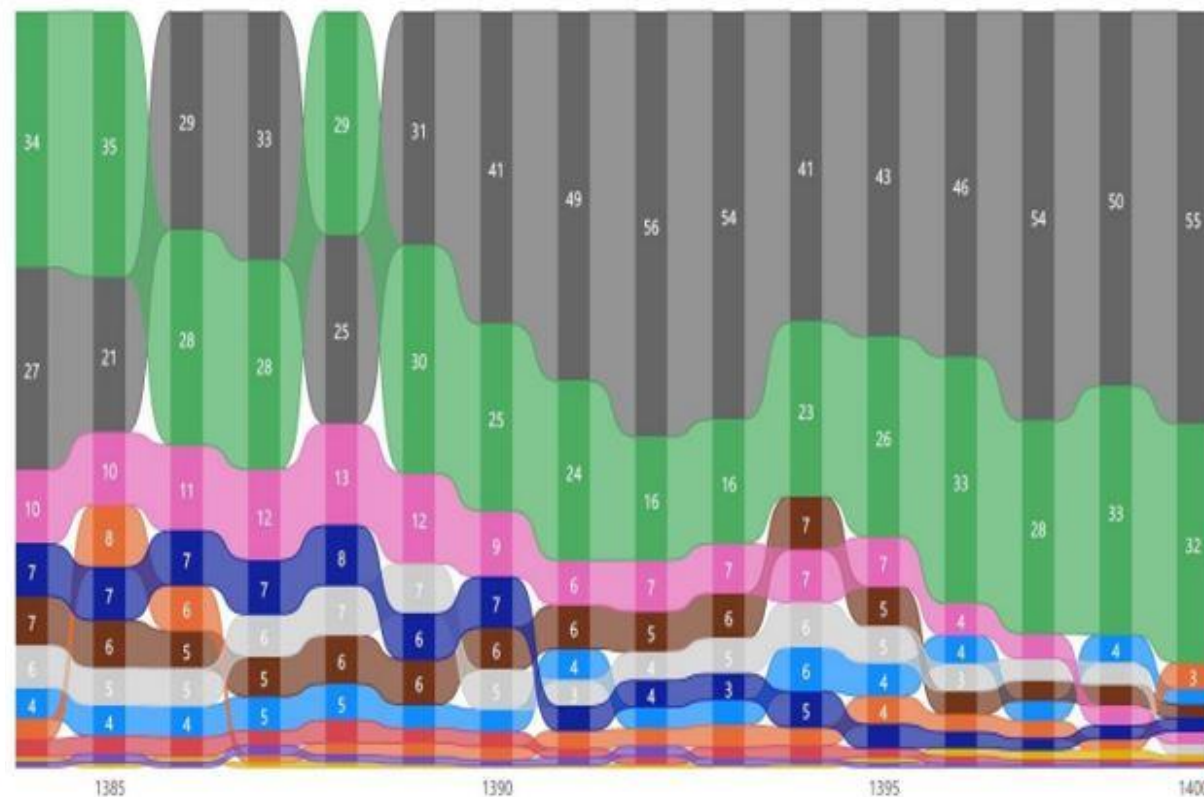
سایر معادن • سنگ آهن • زغال سنگ • سنگ مس • سنگ لاشه • سنگ گچ • سنگ تزئینی • سنگ آهک • سرب و روی • نئو و ماسه

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از داده‌های مرکز آمار ایران.

تغییرات سهم مواد معدنی از لحاظ ارزش افزوده معادن

سنگ مس • کاتولین، خاک نسوز و • شن و ماسه • سنگ لاشه • سنگ طلا • سنگ تزئینی • سنگ آهن • سنگ آهک • سرب و روی • سایر معادن • زغال سنگ

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از داده‌های مرکز آمار ایران.

- ❑ عدم تناسب ارزش افزوده حاصله با ترکیب سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته بر روی مواد معدنی مختلف در کشور
- ❑ لزوم تمرکز بیشتر بر حوزه‌های واجد ارزش افزوده بیشتر در سرمایه‌گذاری‌های آتی بخش معدن

ارزش افزوده هر تن ماده معدنی در سال ۱۳۹۹

۱.۱۵	تالک	۴۸۷.۳۸	سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی
۰.۸۷	باریت، خاک سرخ و زرد	۸۲.۳۱	سنگ مس
۰.۶۰	صدف دریایی و میکا	۱۸.۴۸	سرب و روی
۰.۴۶	سیلیس	۸.۴۶	کرومیت
۰.۳۹	کائولن، خاک نسوز و...	۷.۲۲	سنگ آهن
۰.۳۸	فلدسپات	۷.۱۲	فسفات، پتاس، ید و ...
۰.۳۱	پوکه معدنی	۶.۳۰	فیر طبیعی جامد
۰.۳۱	بتونیت و گل سرشوی	۶.۳۰	نیکل، آنتیموان و تیتانیوم
۰.۲۴	شن و ماسه	۵.۹۱	منگنز
۰.۲۴	سنگ لاشه	۵.۷۴	زغال سنگ
۰.۲۴	دولومیت	۴.۶۱	فلورین
۰.۲۳	سولفات سدیم	۲.۸۰	جمع معادن
۰.۲۳	سنگ بالاست	۲.۳۴	سولفات استرونیسم و بر
۰.۲۱	استخراج نمک	۲.۲۴	منیزیت و گل سفید
۰.۲۰	سنگ گچ	۱.۷۷	بوکسیت
۰.۱۳	سنگ آهک	۱.۷۰	سنگ تزئینی
		۱.۴۸	سنگ طلا

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از داده‌های مرکز آمار ایران.

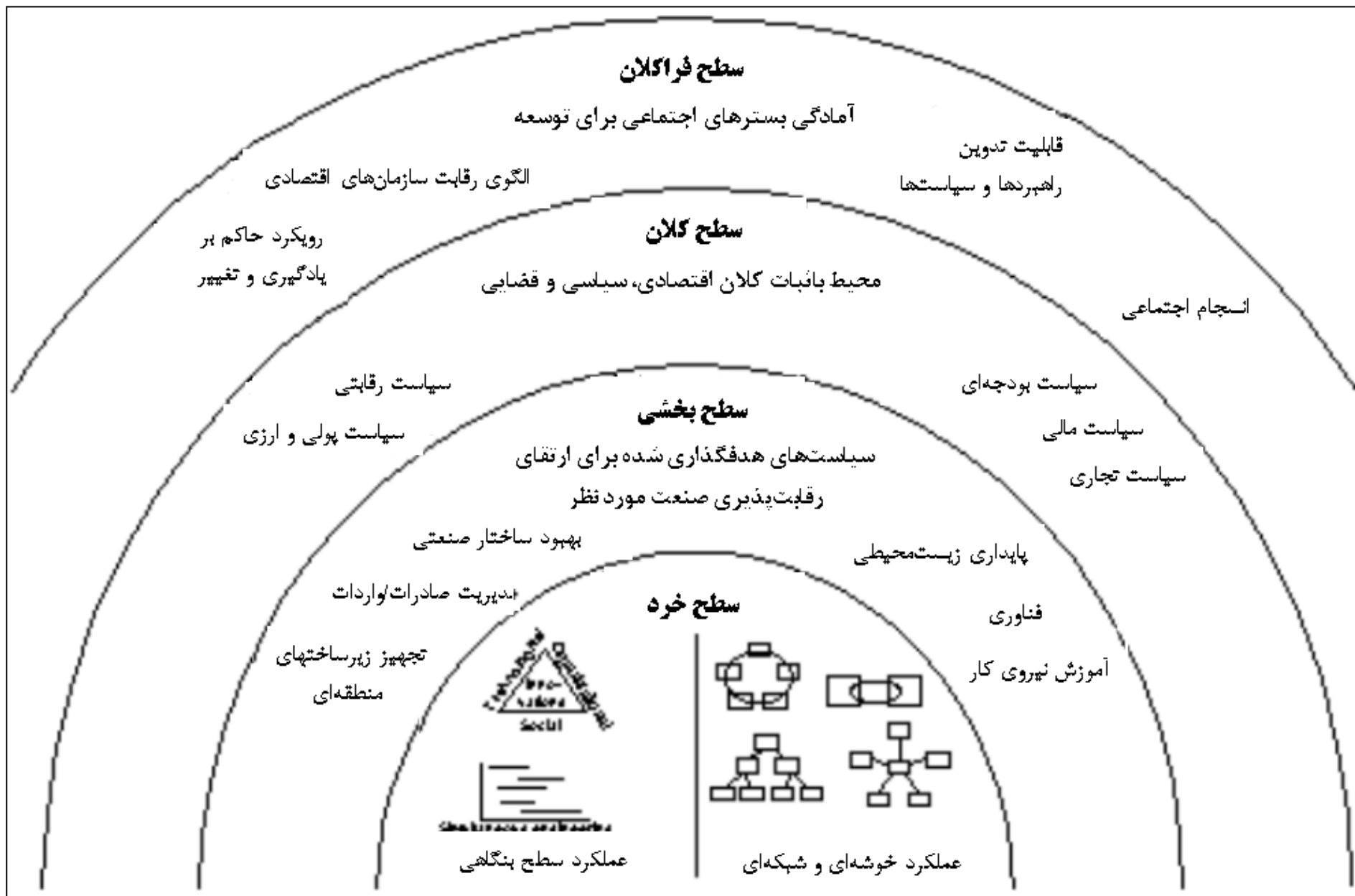

۴- چالش‌های پیش‌روی بخش معدن کشور

چارچوب بکار رفته برای تحلیل و احصای چالش‌ها: الگوی رقابت‌پذیری نظام‌مند

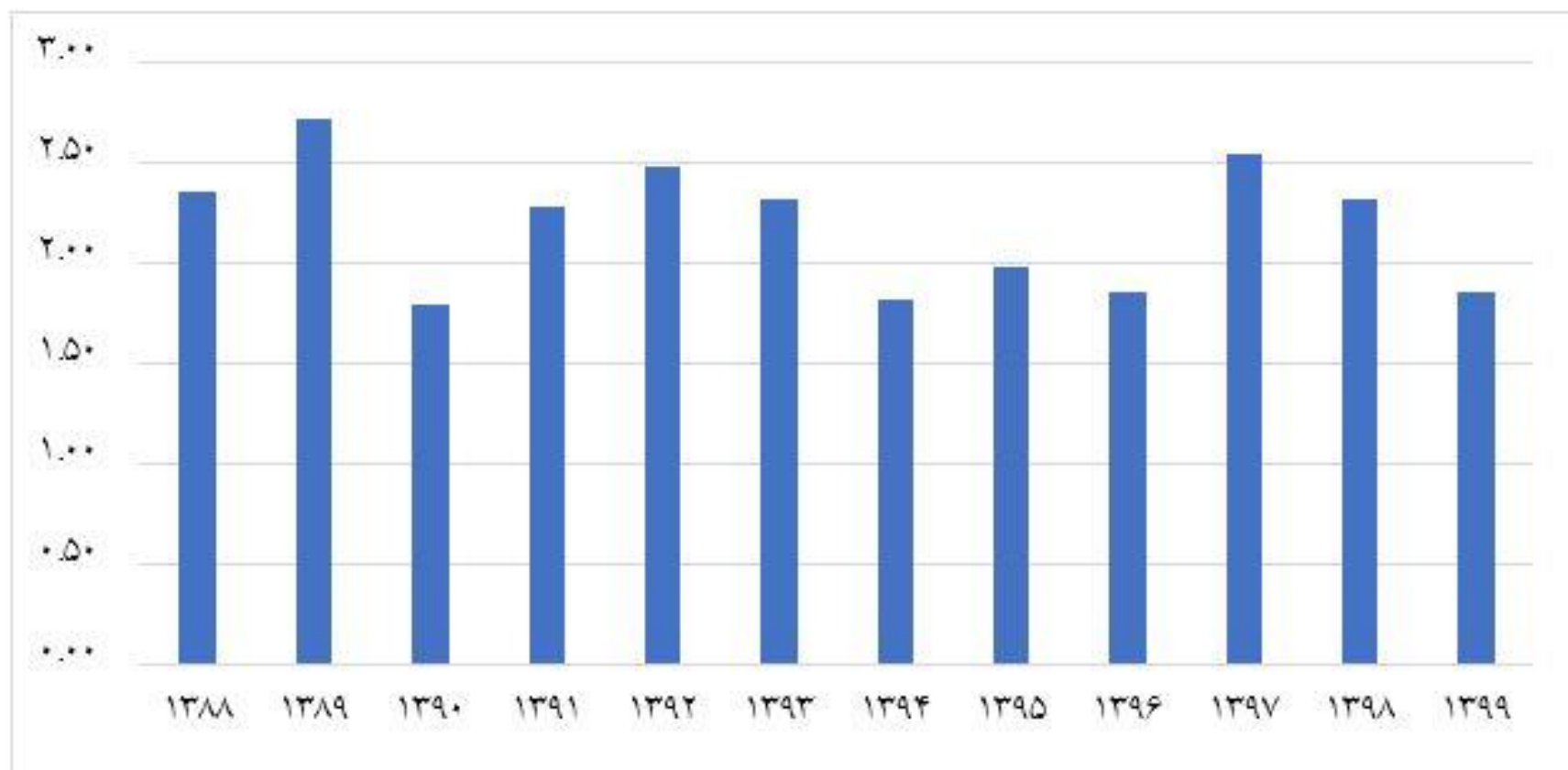

چالش‌های سطح خرد

عدم توجه کافی به واحدهای تحقیق و توسعه

سهم شرکت‌های معدنی دارای واحد تحقیق و توسعه-درصد

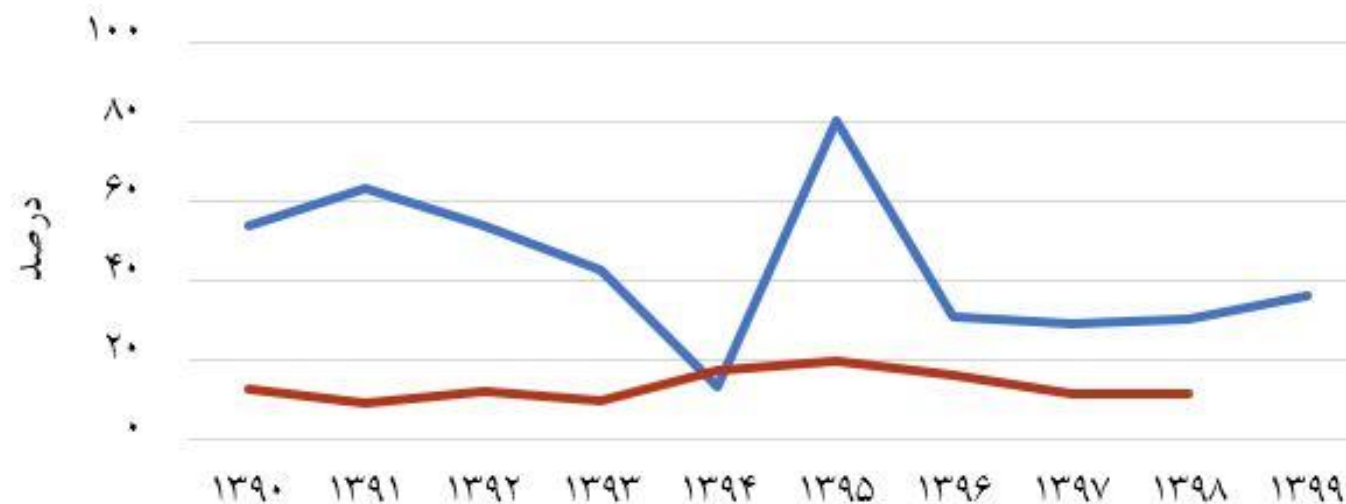

قدیمی و کم بازده بودن ماشین‌آلات و تجهیزات

نسبت هزینه تعمیرات به ارزش سرمایه‌گذاری - درصد

□ بالا بودن هزینه تعمیرات به ارزش سرمایه‌گذاری در بخش معدن، شاخصی از بالا بودن میزان استهلاک در نتیجه قدیمی بودن ماشین‌آلات و تجهیزات این بخش می‌باشد.

— نسبت هزینه تعمیرات به کل ارزش سرمایه‌گذاری ماشین‌آلات

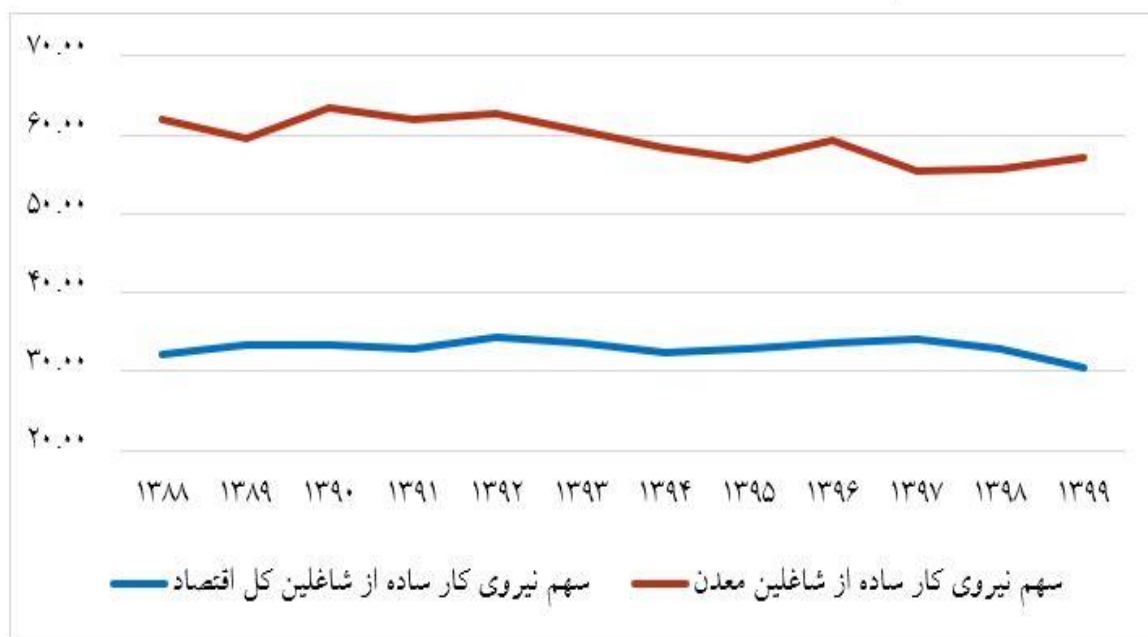
— نسبت هزینه تعمیرات به کل ارزش سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات بخش صنعت

سهم غالب نیروی کار ساده

(ضعف حوزه آموزش، عدم همسویی آموزش عالی و مهارت آموزی با نیازها)

مقایسه سهم شاغلان به تفکیک مهارت در بخش معدن و سایر اقتصاد

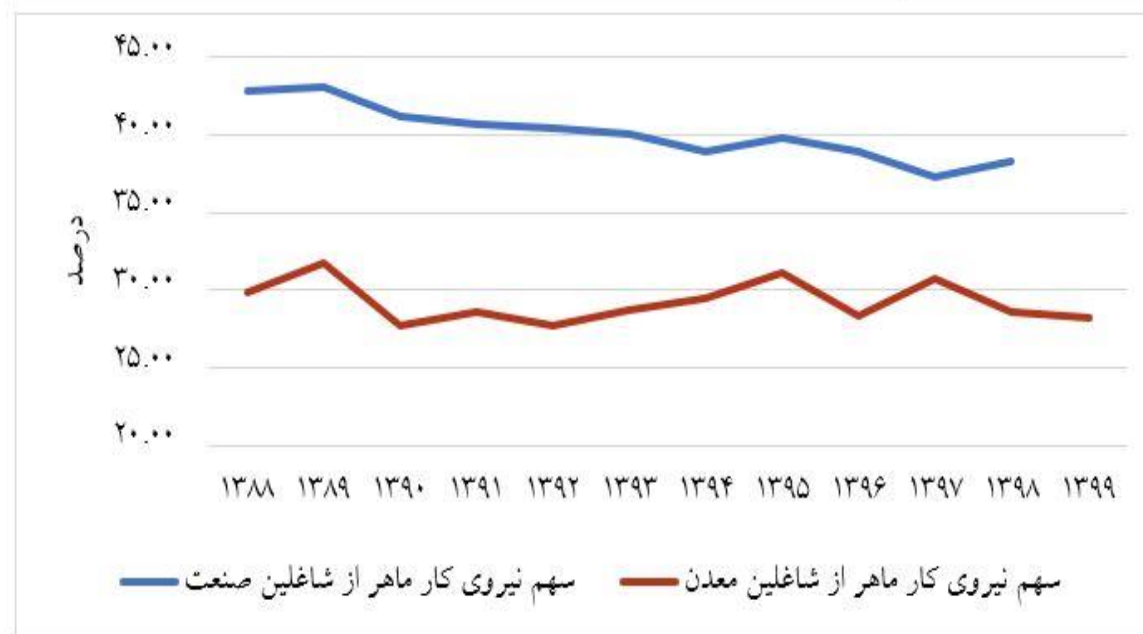

منبع: مرکز آمار ایران

سهم غالب نیروی کار ساده

(ضعف حوزه آموزش، عدم همسویی آموزش عالی و مهارت آموزی با نیازها)

مقایسه سهم شاغلان به تفکیک مهارت در بخش معدن و سایر اقتصاد

منبع: مرکز آمار ایران

بهره‌وری پایین نیروی کار

شاخص بهره‌وری عوامل تولید در بخش معدن

چالش‌های سطح بخشی

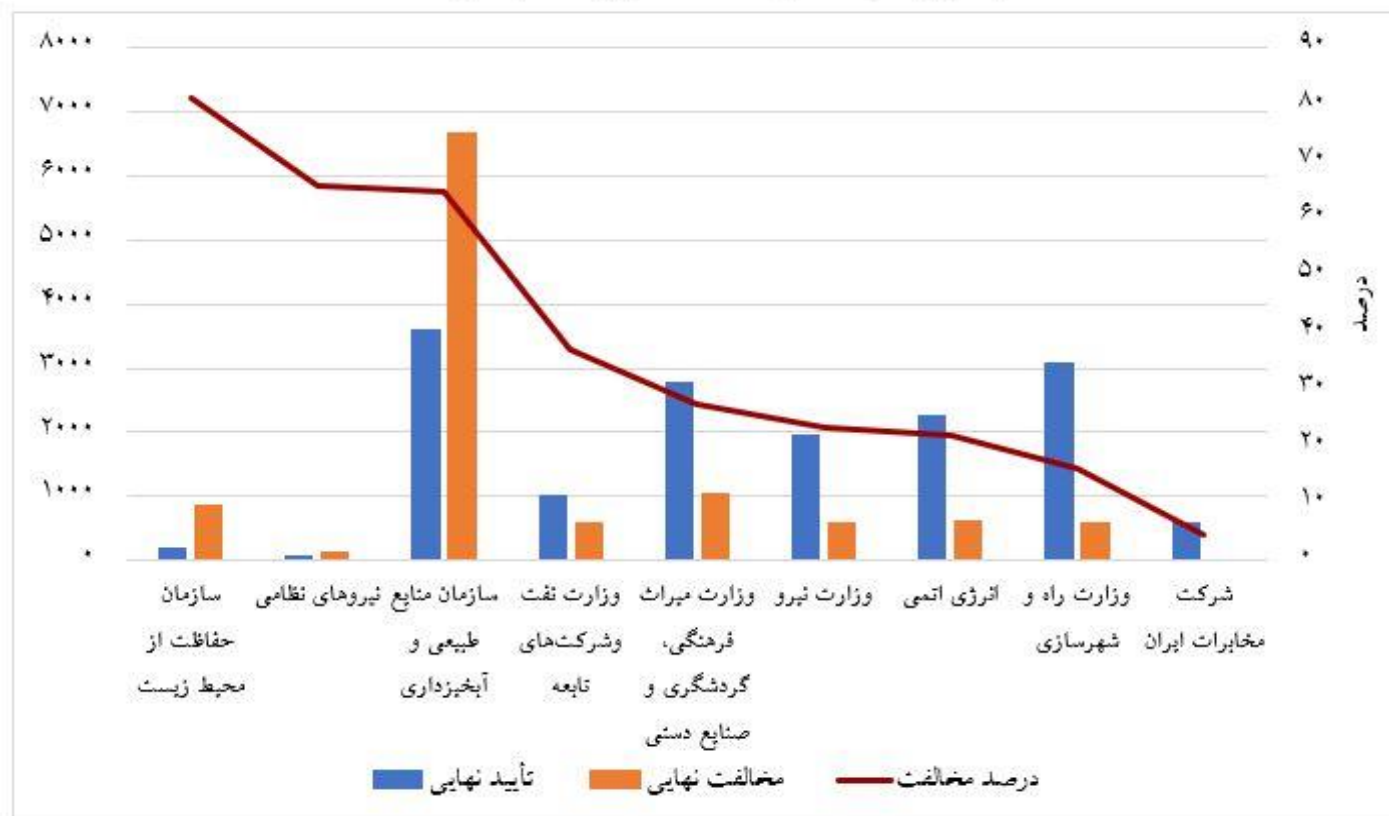
تعارض منافع دستگاه‌های اجرایی حوزه معدن با یکدیگر موضوع ماده ۲۴

قانون معادن ۱۳۷۷ (تعارضات سازمانی در حوزه فعالیت‌های معدنی)

تعداد پایین پروانه بهره‌برداری معدنی نسبت به تقاضای اکتشاف

تعداد پاسخ‌های منفی و مثبت از سوی ارگان‌های مذکور در ماده ۲۴ قانون معادن به استعلامات انجام

شده از سوی سازمان‌های صمت استانی به تفکیک ارگان

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

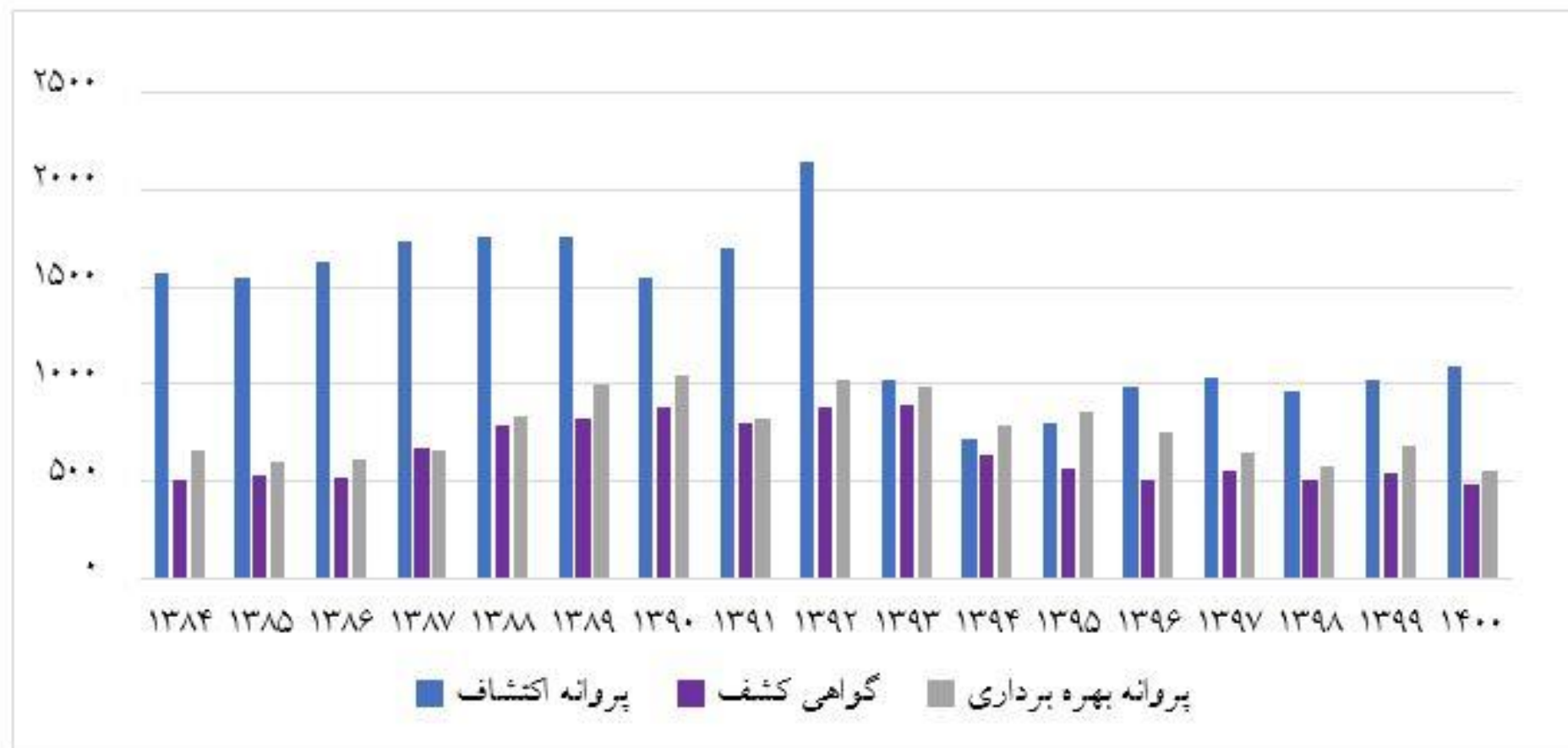
از ۱۳۵۳۷۲ تقاضای اکتشاف معادن تنها ۲/۲ درصد به پروانه اکتشاف (۲۹۹۹ فقره)، ۰/۴ درصد به گواهی کشف (۶۳۸ فقره) و در

نهایت ۰/۳ درصد به پروانه بهره‌برداری (۴۱۳ فقره) منجر شده است.

بلوکه شدن بسیاری پهنه‌های معدنی به دلیل مجوزدهی غیراصولی در خصوص پروانه‌های اکتشاف و بهره‌برداری

تعداد پروانه‌های اکتشاف و بهره‌برداری و گواهی اکتشاف - فقره

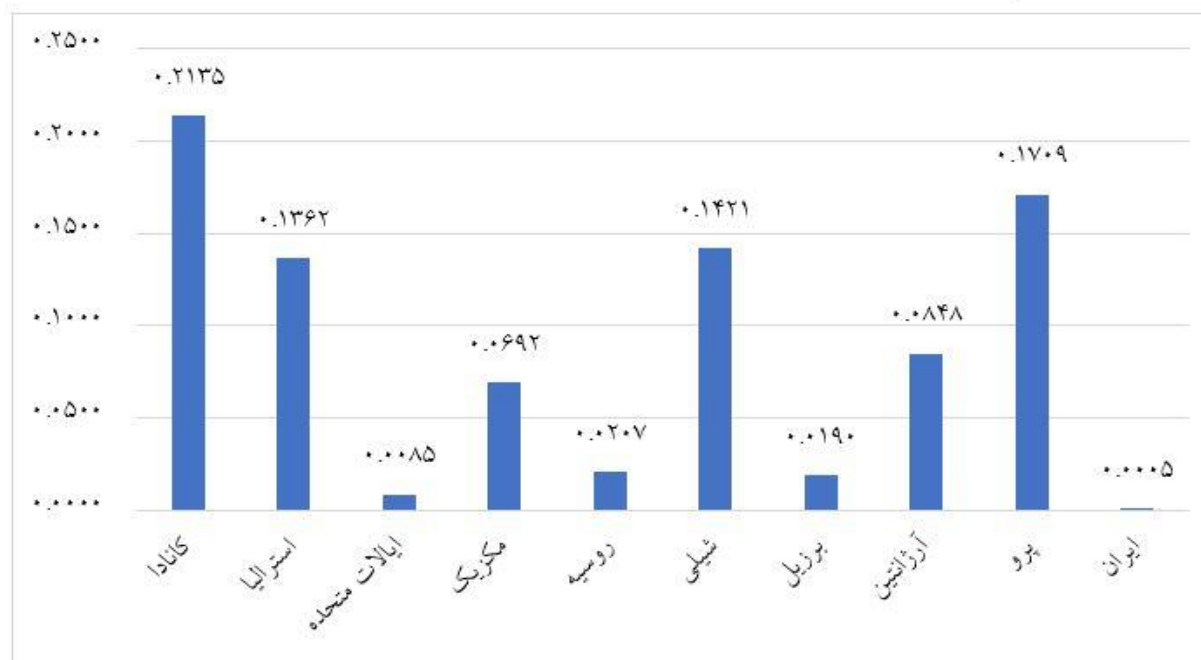

سهم پایین اکتشاف از منابع در بودجه‌های سنواتی

در ایران کمترین بودجه اختصاصی مربوط به برنامه زمین‌شناسی و برنامه اکتشاف معادن است. ذخایر احتمالی و قطعی موجود در کشور، حاصل اکتشاف کمتر از ۲۵ درصد عرضه کشور در سالیان بسیار دور است (گزارش عملکرد برنامه پنجم).

سهم هزینه اکتشاف معدنی از بودجه کشورهای منتخب - درصد

منبع: word mining data. قانون بودجه ۱۴۰۰.

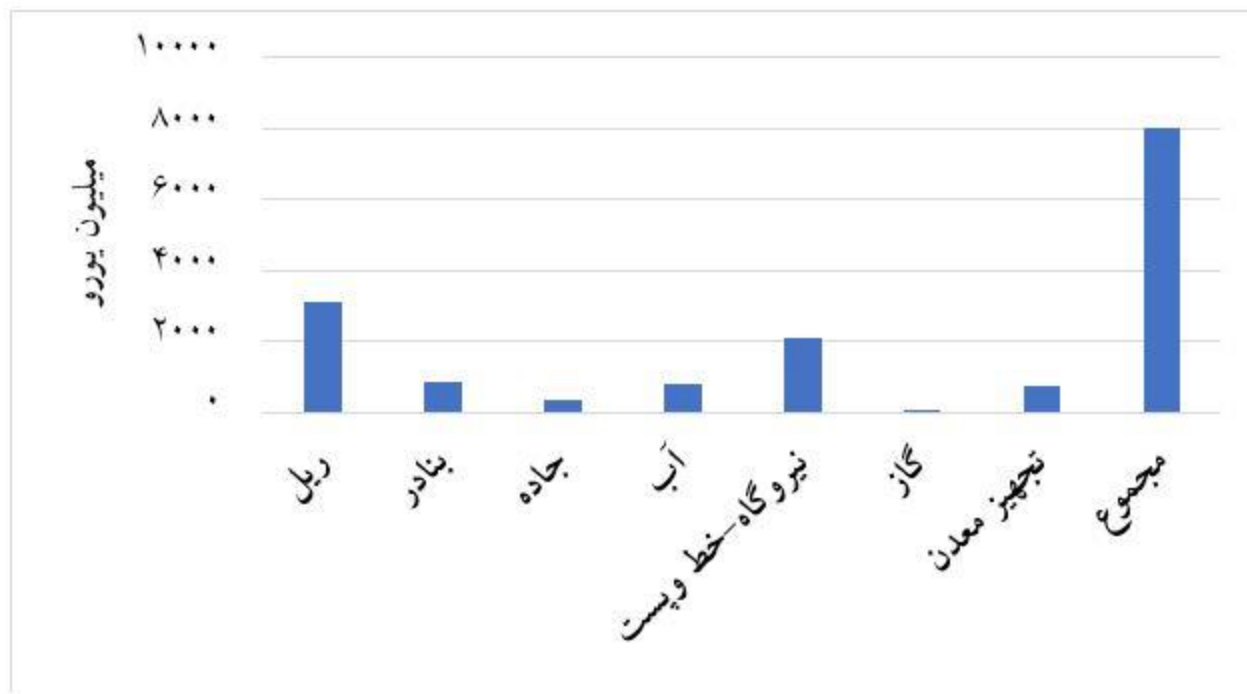
برنامه اکتشاف منابع معدنی (سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور) با طبقه‌بندی ۱۳۰۴۰۰۱۰۰۰ در پیوست ۱ بودجه سال ۱۴۰۰ قید شده که با بودجه کل ۳۴۶ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۱ آغاز و اتمام در سال ۱۴۰۱ پیش‌بینی شده و بودجه سال ۱۴۰۰ این طرح ۷/۶ میلیارد تومان است.

ضعف زیرساخت‌ها در حوزه‌های حمل‌ونقل، تامین آب، انرژی شامل گاز و برق

یک مصداق برای عدم توسعه متناسب زیرساخت‌ها، ضرورت سرمایه‌گذاری ۸ هزار میلیون یورویی برای مرتفع کردن چالش زیرساخت در صنعت فولاد است.

سرمایه‌گذاری مورد نیاز در حوزه زیر ساخت و انرژی در صنعت فولاد

منبع: طرح جامع فولاد.

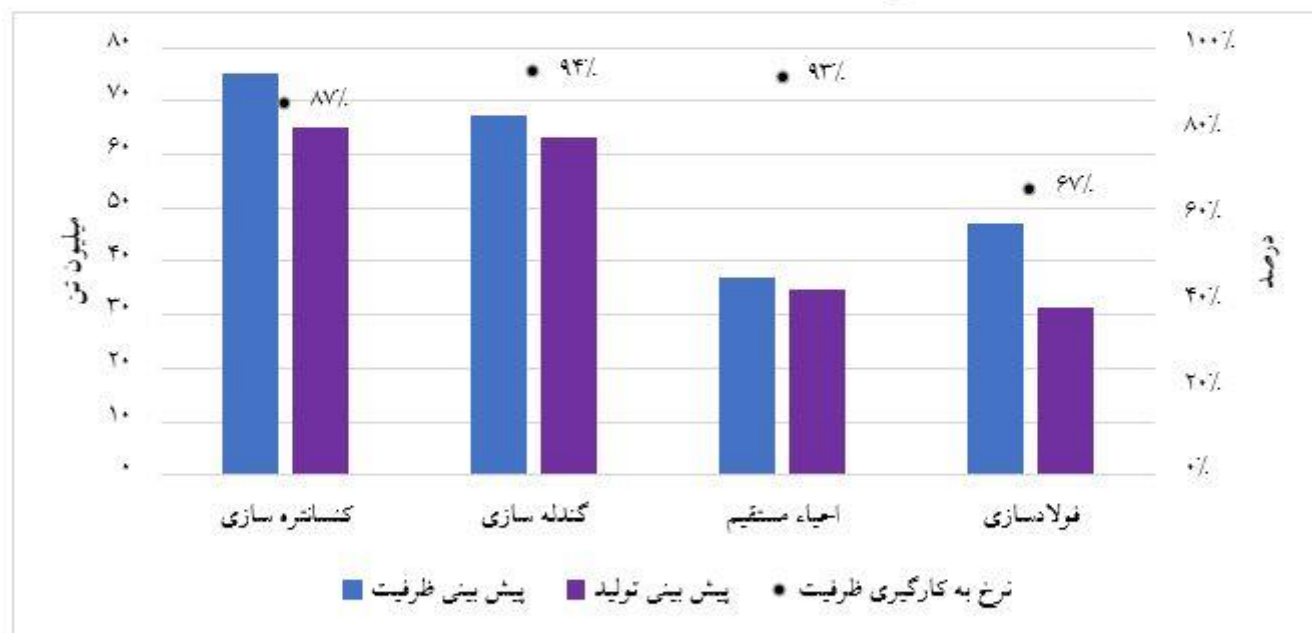
توسعه نامتوازن زنجیره ارزش صنایع معدنی و کمیود و نارسایی مواد اولیه

برای برخی از صنایع معدنی

صنایع معدنی فولاد و آلومینیوم با چالش مواد اولیه مواجه‌اند.

در فولاد اعطای مجوزهای ناکارآمد به عدم توزان در زنجیره ارزش آن منجر شده است.

نرخ به کارگیری ظرفیت در زنجیره فولاد

منبع: طرح جامع فولاد، ایمیدرو.

- شکاف بالا بین واحدهای فعال و کل مجوزهای صادر شده
- نرخ پایین به کارگیری ظرفیت در آخرین حلقه (یعنی فولادسازی)
- توسعه صنایع فولاد از توسعه معدن و تأمین ماده اولیه بسیار جلوتر بوده است.

❖ نامتناسب بودن حقوق دولتی معادن نسبت ظرفیت‌های معدنی کشور

❖ عدم تخصیص کامل درآمدهای حاصل از حقوق دولتی معادن به بخش معدن کشور (سه‌م ۶۵ درصدی وزارت صمت، ۵ درصدی اعتبارات استانی، ۱۲ درصدی وزارت جهاد کشاورزی و ۳ درصدی نظام مهندسی)

❖ عدم برنامه‌ریزی و اقدام جامع برای "هوشمندسازی" سامانه‌های اطلاعاتی وزارت صنعت، معدن و تجارت در خصوص بخش معدن از جمله سامانه پنجره واحد فرآیندهای معدنی

❖ کم توجهی معدنکاران به مسائل زیست‌محیطی (از قبیل عدم وجود الگوی بهینه‌سازی در مصرف آب و انرژی در معادن و برخی صنایع معدنی) به منظور بهره‌مندی از معدن‌کاری پایدار

▪ عدم برنامه‌ریزی برای مدیریت آب و تصفیه و بازیابی پساب کارخانه‌های فرآوری در مناطق خشک بهره‌برداری از محصولات معدنی در حلقه‌های اول زنجیره ارزش

❖ جذب ضعیف سرمایه‌گذاری خارجی در بخش معدن

• بررسی گزارش عملکرد برنامه‌های توسعه نشان می‌دهد هیچ موردی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی محقق نشده است.

چالش‌های سطح کلان

محدودیت واردات ماشین آلات معدنی

حدود ۱۷ هزار دستگاه به‌منظور نوسازی ناوگان موجود با هدف حفظ تولید فعلی و توسعه ناوگان با هدف دستیابی به ۷۰۰ میلیون تن ماده معدنی در سال ۱۴۰۴ مورد نیاز است.

حدود ۲۵۰۰ دستگاه توان ساخت داخل وجود ندارد

۱۴۵۰۰ دستگاه سابقه ساخت داخلی وجود دارد

دسته‌بندی اطلاعات ماشین آلات ثبت شده از حیث ساخت داخل و بدون ساخت داخل بودن

ساخت داخل	بدون ساخت داخل	
۸۸٪	۱۲٪	بیل و شاول
۵۹٪	۴۱٪	دامپتراک و تراک
۷۳٪	۲۷٪	لودر
۹۳٪	۷٪	بلدووزر
۷۱٪	۲۹٪	گریدر
۸۰٪	۲۰٪	مجموع

منبع: سامانه‌ی کاداستر معادن، وزارت صنعت، معدن و تجارت.

دسته‌بندی اطلاعات ماشین آلات ثبت شده در سامانه‌ی کاداستر معادن از حیث عمر کاری

زیر ۱۰ سال	بین ۱۰-۲۰ سال	بین ۲۰-۳۰ سال	بالای ۳۰ سال	نامشخص	
۹۰۸۳	۱۲۳۵۵	۵۰۰۸	۵۳۸۸	۵۵۷۰	تعداد ماشین آلات
۲۴٪	۳۳٪	۱۳٪	۱۴٪	۱۵٪	درصد

منبع: سامانه‌ی کاداستر معادن، وزارت صنعت، معدن و تجارت.

- طی سال‌های گذشته اقدامی در خصوص نوسازی ماشین‌آلات معدنی صورت نگرفته است و وضعیت ناوگان معدنی از حیث بهره‌وری به شدت ناکارآمد است. فرسودگی ناوگان به دلیل وضع محدودیت‌های بیشتر در مسیر تأمین ماشین‌آلات برای معادن کوچک پررنگ‌تر است.
- عمده‌ی واردات کشور همچنان از کوماتسو و کاترپیلار است. با این وجود حرکت به سمت خرید برندهای چینی و بلاروسی نیز طی سال‌های گذشته شروع شده است که عمدتاً از جهت اضطرار و عدم دسترسی به برندهای مطرح است.
- علی‌رغم حمایت‌های صورت گرفته برای ساخت ماشین‌آلات در کشور، تولید این ماشین‌آلات در کشور عمدتاً محدود به ماشین‌آلات معادن کوچک مقیاس با عمق داخلی سازی پایین است.
- مشکلات مربوط به تولیدکنندگان داخلی ماشین‌آلات معدنی (تأمین قطعات اساسی مشتمل بر موتور، گیربکس و اکسل - عدم تجمع تقاضا در سفارش قطعات و انتقال دانش فنی - عدم برندسازی و خدمات پس از فروش و نگهداری تعمیرات ضعیف و ...)
- تعارض راهبردی ناشی از تناقض بین ماده ۹ آیین‌نامه ضوابط فنی واردات خودرو و ماده ۱۱۰ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن مصوب ۱۳۹۲.

چالش‌های سطح فراکلان

❖ کاستی‌های مرتبط با بسترسازی‌های لازم برای توسعه بخش معدن در سطح بین‌المللی

➤ عدم پیوستن ایران به مجامع بین‌المللی رده‌بندی منابع و ذخایر معدنی و اعمال نشدن استانداردهای جهانی و در نتیجه تولید اطلاعات غیرقابل اعتماد درخصوص منابع و ذخایر معدنی و ایجاد چالش‌های جدی در ارزش‌گذاری معادن، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، بهره‌مندی از تسهیلات بانک‌ها، صندوق‌ها و مؤسسات مالی داخلی و بین‌المللی

❖ مشکلات ناشی از تحریم‌ها

➤ چالش‌های موجود در زمینه نقل و انتقال پول، محدودیت واردات ماشین‌آلات و تجهیزات، صادرات محصول، جهش‌های قیمت ارز و به تبع آن سایر عوامل مؤثر در تولید، افزایش قیمت حمل و نقل جاده‌ای، ریلی و دریایی و ...

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

۴- عملکرد احکام مرتبط با معدن در برنامه‌های توسعه

برنامه سوم توسعه

مواد خاص بخش معدن

ماده ۷
۱۰ حکم برنامه‌ای

نهادسازی

- ✓ تمرکز سیاست‌گذاری در حوزه صنعت و معدن
- ✓ ادغام وزارتخانه‌های "صنایع" و "معادن و فلزات"
- ✓ سازمان‌دهی شرکت‌های مادر تخصصی توسط وزارت صنایع و معادن

تجهیز منابع

- ✓ تخصیص یک درصد از سپرده‌های قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی به بانک صنعت و معدن جهت اعطای تسهیلات برای طرح‌های صنعتی و معدنی
- ✓ تخصیص منابع بودجه عمومی در قالب وجوه اداره شده نزد بانک‌ها برای حمایت مالی از عملیات اکتشاف معدنی
- ✓ بهره‌مندی از منابع مالی خارجی برای طرح‌های غیردولتی توسط بانک صنعت و معدن
- ✓ ایجاد صندوق‌های خاص سپرده‌گیری برای طرح‌ها در بانک صنعت و معدن
- ✓ تأمین بخشی از منابع بانک صنعت و معدن از محل اعتبارات عمرانی بودجه‌های سنواتی فصول صنعت و تسهیلات بین‌بانکی

خصوصی سازی

- ✓ واگذاری شرکت‌های تحت پوشش بانک صنعت و معدن در دو سال نخست برنامه به بخش‌های تعاونی و خصوصی داخلی

حمایت مالیاتی

- ✓ در نظر گرفتن هزینه‌های سرمایه‌گذاری زیربنایی شرکت‌های صنعتی و معدنی دولتی و غیردولتی به‌عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی

سایر اقدامات براساس راهکارهای اجرایی برنامه

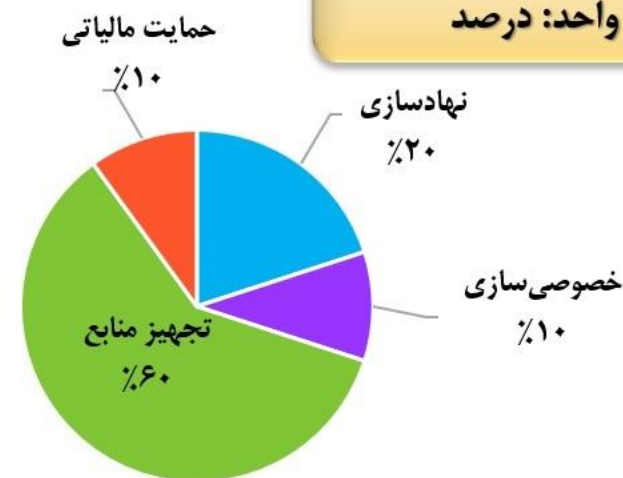
- ✓ تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی به مقیاس ۱:۱۰۰۰۰۰ در مناطق اولویت‌دار معدنی
- ✓ اکتشاف ناحیه‌ای شامل اجرای پروژه اکتشاف طلای پتاس سنگی، فسفات آذرین، فسفات رسوبی و اکتشاف دیگر مواد معدنی
- ✓ ایجاد صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی به‌منظور پوشش خطرات ناشی از سرمایه‌گذاری در اکتشافات معدنی

عملکرد احکام

واحد: درصد

توزیع موضوعی احکام

واحد: درصد

مأخذ: گزارش عملکردهای برنامه سوم توسعه طی سال‌های ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۳.

برنامه چهارم توسعه

تأمین زیرساخت‌های پشتیبان

- ✓ تأمین زیربنای لازم در معادن بزرگ و مناطق معدنی توسط دولت
- ✓ تقسیط پنج ساله هزینه‌های اشتراک زیربنای از جمله انشعاب برق، گاز، تلفن، آب و...

تجهیز منابع

- ✓ تأمین بخشی از اعتبار طرح‌های صنعتی و معدنی غیر دولتی از حساب ذخیره ارزی
- ✓ تخصیص یک درصد از سپرده‌های قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی به بانک صنعت و معدن جهت اعطای تسهیلات برای طرح‌های صنعتی و معدنی
- ✓ دولت مکلف است در طول سال -های برنامه سرمایه بانک صنعت و معدن، متناسباً برابر سقف مصوب اساسنامه در طول سال‌های برنامه
- ✓ امکان جلب سرمایه‌گذار خارجی در کلیه زمینه‌های معدنی از قبیل اکتشاف، استخراج، فرآوری مواد معدنی و صنایع معدنی

مواد خاص بخش معدن

ماده ۵
۱۰ حکم برنامه‌ای

ارتقای سیستم‌های اطلاع‌رسانی

- ✓ بهبود و گسترش سیستم‌های اطلاع‌رسانی، توسعه و گسترش پایگاه‌های داده‌های علوم زمین بیه‌منظور دسترسی سرمایه‌گذاران به اطلاعات مورد نیاز

پوشش مخاطرات سرمایه‌گذاری

- ✓ اصلاح اساسنامه صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی در جهت تقویت نهاد پوشش‌دهنده مخاطرات سرمایه‌گذاری در زمینه اکتشاف مواد معدنی

تدوین استراتژی توسعه صنعتی و معدنی

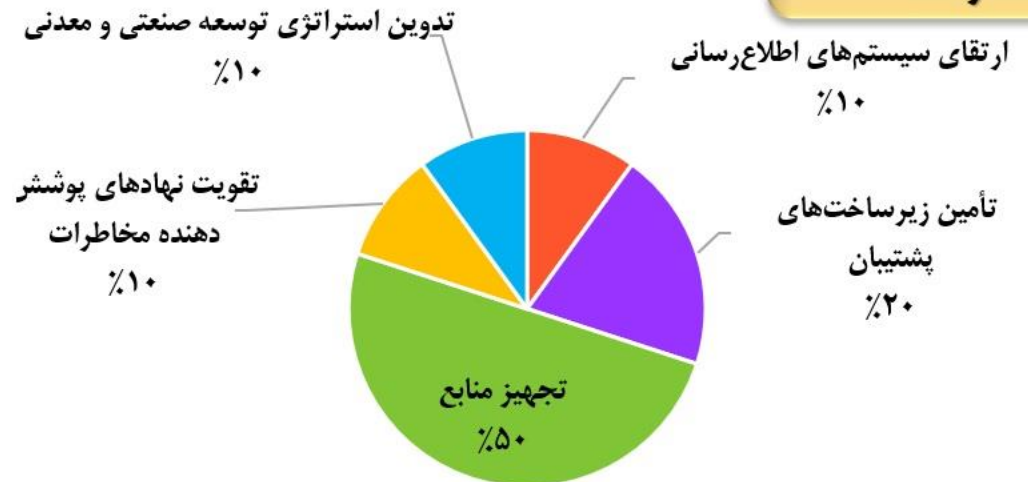
- ✓ سند ملی توسعه بخش‌های صنعت و معدن، ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب قانون برنامه با محورهای شاخص‌های تعیین‌شده در قانون تدوین گردد و تا پایان برنامه به اجرا درآید.

عملکرد احکام

واحد: درصد

توزیع موضوعی احکام

واحد: درصد

میزان تحقق

مأخذ: گزارش عملکردهای برنامه چهارم توسعه طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۹.

برنامه پنجم توسعه

مواد خاص بخش معدن
ماده ۳
۷ حکم برنامه‌ای

عملکرد احکام
واحد: درصد

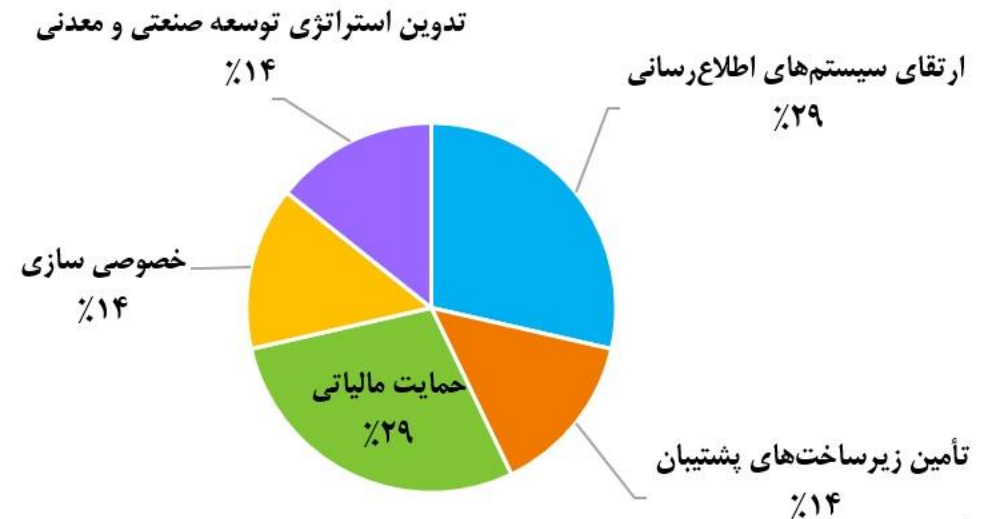
تأمین زیرساخت‌های پشتیبان

✓ تکمیل زیرساخت‌های لازم برای معادن بزرگ و مناطق معدنی و صنایع انرژی بر معدنی در سقف بودجه‌های سنواتی

حمایت مالیاتی

✓ افزایش پانزده واحد درصد (۱۵٪) معافیت موضوع ماده (۱۳۸) قانون مالیات‌های مستقیم و اصلاحات بعدی آن در طول برنامه برای سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی
✓ افزایش میزان معافیت مالیاتی واحدهای صنعتی و معدنی در مناطق کمتر توسعه‌یافته تا سقف معافیت‌های مناطق آزاد تجاری - صنعتی

توزیع موضوعی احکام
واحد: درصد

مأخذ: گزارش عملکردهای برنامه پنجم توسعه طی سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۵.

ارتقای سیستم‌های اطلاع‌رسانی

✓ تهیه نقشه‌های پایه زمین‌شناسی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور در سقف بودجه‌های سنواتی
✓ راه‌اندازی پایگاه جامع علوم زمین با استفاده از اطلاعات کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط در سال دوم برنامه در سقف بودجه‌های سنواتی

خصوصی سازی

✓ واگذاری محدوده‌های بلوک‌بندی شده به بخش غیردولتی

تدوین استراتژی توسعه صنعتی و معدنی

✓ تدوین راهبرد (استراتژی) توسعه صنعتی و معدنی

برنامه ششم توسعه

مواد خاص بخش معدن ماده ۳ ۷ حکم برنامه‌ای

تأکید ویژه به بخش معدن

✓ در نظر گرفتن معدن و صنایع معدنی به عنوان موضوعات محوری برنامه و حمایت مالی از طرح‌های مرتبط با این بخش در قالب بودجه‌های سنواتی

نهادسازی

✓ تشکیل شورای معادن در هر استان به منظور ارتقای جایگاه بخش معدن

تجهیز منابع

✓ الزام ایدرو و ایمیدرو به سرمایه‌گذاری در معدن و صنایع معدنی، با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی
✓ تخصیص درآمدهای حاصل از بخش معدن شامل حقوق دولتی و... در قالب بودجه‌های سنواتی به امور مرتبط با بخش معدن

تأمین زیرساخت‌های پشتیبان

✓ تکمیل زیربنای و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و زیرساخت‌های عمومی صنایع معدنی، از محل عواید حاصله از بخش معدن حقوق ورودی و...

ارتقای سیستم‌های اطلاع‌رسانی

✓ تکمیل نقشه‌های پایه زمین‌شناسی شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور، از محل عواید حاصله از بخش معدن حقوق ورودی و...

تدوین استراتژی توسعه صنعتی و معدنی

✓ تعیین فهرست اولویت‌های صنعتی (با اولویت صنایع معدنی) بر اساس ملاحظات آمایش سرزمینی و تعادل بخشی منطقه‌ای

عملکرد احکام واحد: درصد

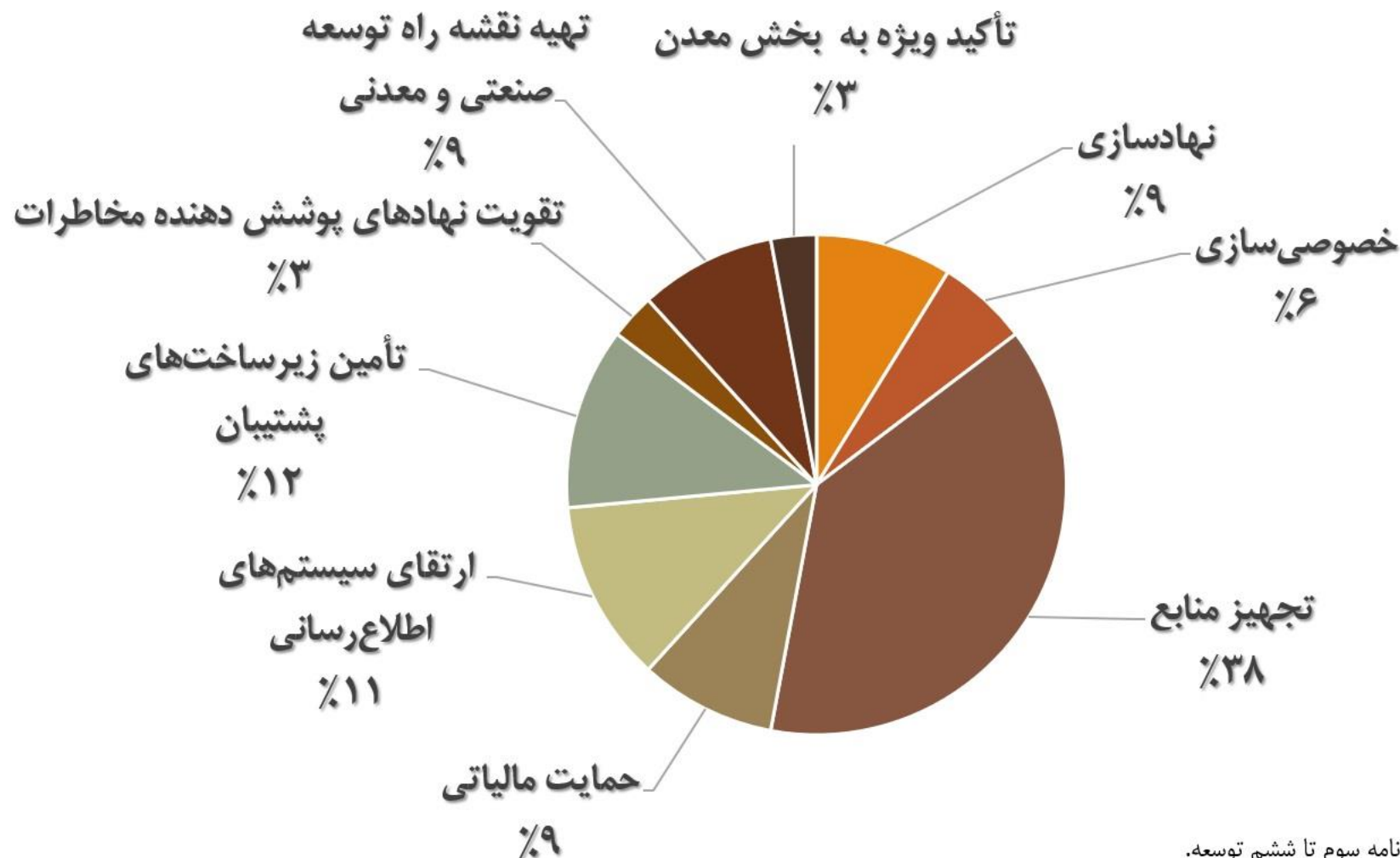
توزیع موضوعی احکام واحد: درصد

مأخذ: گزارش عملکردهای برنامه ششم توسعه طی سال‌های ۱۳۹۶ الی ۱۳۹۹.

توزیع موضوعی احکام بخش معدن در برنامه های سوم تا ششم توسعه

واحد: درصد

مأخذ: یافته های پژوهش برگرفته از گزارش عملکرد برنامه سوم تا ششم توسعه.

۵- پیشنهادات قابل طرح در برنامه هفتم توسعه

احکام پیشنهادی جدید و متناسب با چالش‌های حوزه معدن

حکم پیشنهادی اول: تأکید ویژه بر مردمی کردن منافع بخش معدن

سیاست‌گذاری در جهت ارتقا مشارکت همه ذینفعان حوزه معدن و افزایش بهره‌مندی مردم مناطق مجاور از منافع معادن و رفع معارضات محلی (مردمی کردن معادن) از طریق:

■ ایجاد سازوکاری مناسب در قالب شورای ذینفعان؛

✓ فقدان قالب‌های حقوقی (شرکتی) نوین و کارآمد، جهت اطمینان از اینکه جوامع محلی‌ای که پیامدهای منفی فعالیت‌های معدنی (آلودگی آب و خاک و هوا، خروج نیروی کار، قطعه‌قطعه شدن اراضی، افزایش سوانح جاده‌ای و...) متوجه آنها است، از ابتدا رسماً سهامدار و شریک واقعی درآمدهای واحد معدنی باشند.

✓ بکارگیری تجربیات پیشین در این حوزه از قبیل الزام شرکتها به ایفای تعهدات در قالب مسئولیت اجتماعی خود نشان می‌دهد که آن ابتکارات، نتوانسته منافع (و یا دست‌کم رضایت) جوامع محلی را تضمین نماید.

حکم پیشنهادی دوم: توسعه اکتشافات معدنی

در راستای توسعه اصولی اکتشافات معدنی؛ دولت موظف است علاوه بر در نظر گرفتن اعتبارات بودجه‌ای، حمایت‌های زیر در طول سال‌های برنامه هفتم توسعه اجرا کند:

✓ بخشی از هزینه‌های مربوط به اکتشافات معدن با تایید شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان موضوع بند الف ماده ۸ قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ با عنوان اعتبار مالیاتی (Tax credit) تحقیق و توسعه برای شرکت‌های معدنی دارای مجوز از مراجع ذیصلاح در نظر گرفته شود.

✓ سیاست‌گذاری در جهت تقویت سازوکارهای تنظیم‌گری مبتنی بر داده و افزایش دسترسی به اطلاعات

▪ به اشتراک‌گذاری داده‌های پایه زمین‌شناسی در پایگاه داده‌های علوم زمین با اجرای تبصره ۳ ماده ۵ قانون معادن

▪ ارتقا و به‌روزرسانی سامانه‌های حدنگاری معدن و تسهیل استعلامات با تکمیل لایه‌های مختلف اطلاعاتی این سامانه.

حکم پیشنهادی سوم: تأمین تجهیزات و ماشین آلات معدنی

در راستای توسعه فعالیت‌های معدنی و ارتقاء نقش معدن در اقتصاد ملی دولت مکلف می‌گردد در طی سال‌های برنامه هفتم توسعه شرایط تأمین تجهیزات و ماشین آلات مورد نیاز فعالیت‌های معدنی از داخل کشور و از خارج کشور به طرق زیر فراهم آورد:

- ✓ کاهش حقوق گمرکی واردات ماشین‌آلات معدنی که توان تولید آنها در داخل وجود ندارد
- ✓ اعطای مجوز واردات به معادن بهره‌ور؛ متناسب با مجوز بهره‌برداری و ظرفیت تولید آنها
- ✓ تمرکز بر تولید داخلی قطعات یدکی پر مصرف در ماشین‌آلات معدنی (فیلتر هوا، فیلتر روغن و فیلتر گازوئیل و...)

حکم پیشنهادی چهارم: تحقق رشد و توسعه پایدار بخش معدن

به منظور تقویت دیپلماسی اقتصادی، تحقق رشد پایدار و ارتقای استانداردهای زیست محیطی حاکم بر بخش معدن، دولت مکلف است کلیه تمهیدات لازم برای پیوستن ایران به معاهدات بین المللی در حوزه معدن را تا پایان برنامه هفتم به اجرا درآورد.

حکم پیشنهادی پنجم: تأمین مواد اولیه صنایع فولاد و آلومینیوم

در راستای توسعه صنایع معدنی دولت مکلف می گردد، برنامه تأمین مواد اولیه در صنعت فولاد و آلومینیوم را طی سال‌های برنامه هفتم توسعه به شرح ذیل اجرا نماید:

- ✓ حذف حقوق ورودی مواد خام معدنی مورد نیاز صنعت فولاد و آلومینیوم جهت رفع مشکل مواد اولیه؛
- ✓ توسعه همکاری های بین المللی در خصوص تأمین ذخایر معدنی با کشورهای توانمند معدنی در منطقه
- ✓ تشویق سرمایه گذاران بخش خصوصی به واردات مواد اولیه مورد نیاز صنایع معدنی

حکم پیشنهادی ششم: جذب سرمایه گذاری خارجی در بخش معدن

وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری معاونت علمی و فناوری رییس جمهور و وزارت امور اقتصادی و دارایی زمینه جذب سرمایه گذاری خارجی در حوزه اکتشاف، استحصال و بهره برداری عناصر نادر و کمیاب را به گونه ای فراهم نماید که انتقال فناوری از طریق شرکتهای بزرگ معدنی داخلی و شرکتهای و موسسات دانش بنیان صورت گیرد و سالانه ۱۵ درصد دانش طراحی و ساخت تجهیزات و فناوریهای مورد نیاز و فرایندهای زنجیره ارزش از معادن، به شرکتهای داخلی منتقل شود.

احکام پیشنهادی اصلاحی از برنامه‌های توسعه قبلی در برنامه هفتم

احکام پیشنهادی اصلاحی از برنامه‌های توسعه قبلی در برنامه هفتم

حکم اصلاحی اول: تکمیل زنجیره ارزش محصولات معدنی

اصلاح ماده ۴۳ برنامه ششم

شورای معادن استان موظف است در چهارچوب قوانین و مصوبات شورای عالی معادن ضمن نظارت بر استخراج ماده معدنی شناسایی شده و هرگونه فروش و واگذاری پروانه قبل از بهره‌برداری با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی و حداقل تخریب منابع طبیعی، در جهت **تکمیل زنجیره ارزش محصولات معدنی** اقدامات ذیل را انجام دهد:

✓ بازنگری در طرح‌های نیمه‌تمام و تکمیل آنها در سه حوزه مواد، ماشین‌آلات و محصولات معدنی با ارزش افزوده بالا، که به دلایل مختلف فنی و اقتصادی متوقف شده اند یا پیشرفت فیزیکی پایینی دارند

✓ کاهش معافیت مالیاتی صادرات محصولات معدنی با ارزش افزوده پایین

✓ وضع عوارض صادراتی بر مواد معدنی مورد نیاز صنایع داخلی

✓ کاهش حقوق دولتی معادن در ازای تکمیل زنجیره ارزش

حکم اصلاحی دوم: اعطای تسهیلات بانکی

اصلاح بند پ ماده ۴۳ برنامه ششم

بانک مرکزی (شورای پول و اعتبار) مکلف است سیاست‌های پرداخت تسهیلات بانکی را به گونه‌ای تنظیم نماید که سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات پرداختی سالانه طی اجرای قانون برنامه حداقل چهل درصد (۴۰٪) باشد و سهم بخش "معدن" از تسهیلات اعطایی به صورت مجزا تعیین شود.

احکام پیشنهادی قابل تنفیذ از برنامه‌های توسعه قبلی

در برنامه هفتم توسعه

احکام پیشنهادی قابل تنفیذ از برنامه‌های توسعه قبلی در برنامه هفتم

حکم تنفیذی: اختصاص عواید حاصل از معدن به بخش معدن

تنفیذ بند پ ماده ۴۳ برنامه ششم توسعه در برنامه هفتم توسعه :

درآمدهای حاصل از بخش معدن شامل حقوق دولتی (با رعایت ماده (۱۴) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۳) حق انتفاع پروانه بهره‌برداری (دولتی)، عواید حاصل از ماده (۳۵) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ و عواید حاصل از تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۶) قانون معادن مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۳ و اصلاحات و الحاقات بعدی را به حساب ویژه‌ای که بدین منظور نزد خزانه‌داری کل کشور تعیین می‌شود، واریز نماید تا در قالب قانون بودجه سنواتی در امور ذیل صرف کند و این اعتبار صددرصد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی می‌شود و هرگونه هزینه دیگر مشمول تصرف غیرقانونی در اموال عمومی می‌باشد:

- تکمیل زیربناها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و زیرساخت‌های عمومی صنایع معدنی
- اجرای تبصره (۶) ماده (۱۴) قانون معادن (با اولویت مناطق مجاور درگیر محدوده معدنی) و مواد (۲۵) و (۳۱) قانون معادن و ماده (۳۵) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- تشویق صادرات محصولات صنایع معدنی دارای ارزش افزوده بالا
- تکمیل نقشه‌های پایه زمین‌شناسی شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور